

Coronaviruset och statsmaktens beslut

Finlands Bageriförbund rf:s 120-åriga historia rymmer många betydelsefulla händelser. Den pågående coronakrisen och dess följder är en verkligt exceptionell fas i såväl Bagarförbundets som hela Finlands historia. Då jag skriver detta de första dagarna i april, har Finland tagit i bruk en beredskapslag genom vilken man kraftigt ingripit i grundläggande rättsstatliga principer som individens och företagares frihet. Konditorier-kaféer har genom statsmaktens beslut stängts i hela landet, samlingsförbud råder och Finland har fått 30–40 egna ”Checkpoint Charlies”* då Nylands gränser stängdes (se bild s. 4). För resor från och till Nyland behövs nu ett särskilt tillstånd.

Det har å ena sidan varit intressant att lägga märke till och å andra sidan lite skrämmande hur lätt människor är redo att avstå från nästan alla sina rättigheter då en panikstämning breder ut sig i samhället. Denna känsla blev vi varse i början av mars då Finland nåddes av coronaviruset. I synnerhet kvällstidningarnas rubriker och artiklar men även på sociala medier, t.ex. Twitter, förekom krav som förvärrade paniken. Jag gissar att statsmakten delvis på grund av detta var tvungen att ta till kraftåtgärder för att bromsa coronavirusets utbredning. Nästan överallt i Europa, förutom i Sverige som valde att förhålla sig med ett ”kallt lugn”** till situationen, agerade man på samma sätt. Tiden utvisar hur många fler människor som kommer att dö i corona i Sverige på grund av deras linje än i till exempel Finland. Men tiden visar också hur och med vilka skillnader ekonomierna i båda länderna kommer att klara krisen. En väsentlig inverkan på statens hårda beslut hade säkert också nyheterna om antalet omkomna i Italien och Spanien och de åtgärder som länderna valde att vidta (bl.a. utgångsförbud). Men skulle Finland möjligen ha valt Sveriges linje om inte medierna hade haft en så stark roll? Eller fungerade media som statsmaktens språkrör, med eller utan vilja?

Även denna kris är ett tydligt bevis på hur viktigt det är för makthavare, i synnerhet i auktoritära stater, att ha media under kontroll. Denna kris har hittills utnyttjats särskilt väl av Viktor Orban, statsminister i EU-medlemslandet Ungern, som i krisens skugga i praktiken gjorde sig själv till diktator. Om det var tämligen smidigt att ta i bruk beredskapslagen i Finland så verkade det även enkelt att övergå till diktatur i Ungern. Med tiden vet vi hur man i andra europeiska länder, inklusive Finland, kommer att dra nytta av nuvarande läge. Också när det gäller detta är det särskilt intressant att följa och jämföra med Sveriges kommande åtgärder.

I en stor kris är människans största bekymmer: 1. Hur ska det gå för mig, 2. Hur ska det gå för mig 3. Hur ska det gå för mig. I ”för mig” ingår naturligtvis också mina närmaste. Detta har blivit tydligt även under coronakrisen då man följer med diskussioner på Twitter. Mellan raderna kan man läsa att kommentarer som ”att skydda oss” egentligen betyder ”att skydda mej och mina närstående”. När coronakrisen småningom ebbar ut och människor märker att de fortfarande är vid liv kommer bekymren att ändras till frågan ”hur ska det gå ekonomiskt för mig”. Då börjar debatten om vem som är den skyldiga till den ekonomiska krisen som

”drabbat mig” och hur ”jag” ska kunna räddas.

Vad gäller finländska politiker är utgångsläget till denna del bra. Alla partier har nästan enhälligt fattat (eller understött fattade) beslut om stängningen av Nyland, samlingsförbud, stängning av restauranger och kaféer osv. På så sätt har alla partier även bidragit till stora ekonomiska förluster för bageri- och konditoriföretagare, vilket lett till masspermitteringar av anställda. Min personliga uppfattning är att oppositionspartierna varit oväntat aktiva när det gäller dessa åtgärder/krav, till och med i högre grad än regeringspartierna. Företagens och individernas frihet har fått ge vika vartefter pratet om förlust av människoliv ökat. Statsmaktens beslut ser ut att ha rönt bred samhällelig enighet och stöd bland finländska medborgare.

Den 1 april 2020 hade tidningen Iltalehti en utmärkt artikel med rubriken ”*Olemme aina valinneet elämän ja rahan välillä, siitä vain ei ole puhuttu*”***. (”Vi har alltid valt mellan livet och pengarna, men aldrig pratat om det”). Artikeln konstaterar till exempel underfundigt att ”samhälleliga val egentligen är ganska förfärliga”. Så har det alltid varit och kommer alltid att vara oavsett hur och på vilket sätt politikerna under coronakrisen försöker övertyga medborgarna om annat. Eller tror någon verkligen att denna coronakris leder till att människoliv framöver alltid och i alla sammanhang skulle komma i första hand oberoende av vilken ekonomisk skada detta skulle förorsaka samhället och skattebetalarna? Tro det den som vill.

Betygelser som ”människoliv framför allt” får mig att tänka på en österbottnisk bageriföretagare som knappt 50 år gammal avled i cancer för ungefär ett år sedan. Som enda nordiska land beslöt Finland att samhället (FPA) inte ersätter cancermedicin som kostar tusentals euron. Företagaren skulle själv betala sina läkemedel om hen ville fortsätta användningen. En tid kunde bageriföretagaren via sin försäkring få ersättning för kostnaderna. Men när den upphörde att gälla var företagaren av ekonomiska skäl tvungen att sluta använda medicinerna och då var även hoppet att överleva sjukdomen slutligt ute.

Mika Väyrynen

*Checkpoint Charlie var i tiderna en känd gränsövergång mellan Väst- och Östberlin.

** Det kan man säga oberoende av de åtgärder Sverige senare vidtar

***<https://www.iltalehti.fi/koronavirus/a/4037b603-3376-404a-b245-85413aae4386>

PS. Läs Bageriförbundets pressmeddelande på s. 7 ”*Koronakriisi runtelee leipomo ja konditoria-alaa - Nyt jos koskaan on aika tukea suomalaisia paikallisia leipomoita ja konditorioita*” (Coronakrisen skakar om bageri- och konditoribranschen – nu om någonsin är det dags att stödja finländska lokala bagerier och konditorier).